

HO

ATAAR

№ 1—1939

**PAIDE GÜMNAASIUMI, PROGÜMNAASIUMI
JA KAUBANDUSKESKKOOLI ÕPILASAJAKIRI**

AJATAR

PAIDE GÜMNAASIUMI, PROGÜMNAASIUMI
JA KAUBANDUSKESKKOOLI ÕPILASAJAKIRI

TOIMETAND MIHKEL ROOSAARE

Nr. 1

55070 4. mail 1939. a.

VIII aastakäik

S I S U: Selma Kiviloo (III kb.) — Noorsugu ja riik. Helene Vainula (III pg.) — Riik põhjamine. Hilja Kosk (V pg.) — Märtsikuu. Mihkel Roosaare (I g.) — Õpilane ja ühiskond. Georg Toompea (III pg.) — Õhtul. Laine Tobre (I g.) — Millest tuntakse haritud inimest? Helene Vainula (III pg.) — Kodu sügisel. Kaupo Noorma (III pg.) — Vana sõdur. Hilja Kosk (V pg.) — Üle valgete väljade. Ilmar Jürgen (III pg.) — Kui olin narr. Aime Luht (II g.) — Neli ema E. Vilde romaanist „Mahtra sõda“. Helene Vainula (III pg.) — Võigas elamus. Ellen Härma (II pg.) — Rongiga Tallinna. Ringvaade.

SELMA KIVILOO

Noorsugu ja riik

Noored on alati olnud oma rahva ja riigi tugevaks ja kaitsvaks jõuks. Jälgides ajalugu näeme, et juba vanal ajal on noorsugu kasvatatud vastavas vaimus. Kui poleks aegade kestes meie noorsugu kasvatatud armastuses oma rahva ja rahvuse vastu, siis võib-olla poleks meie riigiolud ka sellise tasemeni küündinud, nagu seda praegu on.

Noorsoos isamaalise ja riikliku vaimu kasvatamine algab lapseas. Juba enne kooliaega on ta oma vanemailt omandand armastuse oma kodumaa vastu. Kool arendab kasvava nooruri silmaringi veelgi. Õpitakse tundma riigijuhte olevikus ja minevikus, riigi sisemist korraldust, seadusi ja määrusi. Ka riik võib uhkusega vaadata oma tulevikulootusele — noorsoole, kes sirgub noore orasena isamaa mullast ja saab viljakandvaks ning kasulikuks kogu rahvale ja riigile. Kõik on ju olnud kord noored — meie Vabariigi praegusedki täisealised kodanikud — kuigi mitte omal vabal kodumaal nagu meie, vaid võõra rahva ikke all. Nende noorusest tuksuvais südameis tõu-

sis soov tunda kord rõõmu vabadusest ja olla iseenda peremees — ning ühisel jõul noorsugu haaras relvad ning murdis vaeva ja raskustega tee vabadusele, sellele vabadusele, millest meie praegu võime rõõmu ja uhkust tunda, et oleme vaba rahva ja riigi tõusev noorsugu.

Omaltpoolt tahab noorsugu kõik teha, et kanda vabade kodanike nime ja lunastada seda verehinda, millega on lunastatud meie kallis vabadus. Noorsugu tänapäeval tahab olla samaväärne oma isadega ning uhke neile.

Noorsoole pannakse suuri lootusi, sest neil on pikk eluiga ees tegutsemiseks. Nende õlule pannakse ka riigi tulevase heaolu ja vabaduse kaitsmine. Noorsoos peab kasvama rahvuslik enesetunne ja iseteadvus. Neist peab arenema sõltumatu ja vaba rahvas, kes on igas asjas iseenda peremees ja käskija. Neis peab olema tunnet, mis laseb neid alati püsida vaba rahvana ja mittesõltuvana teistist rahvaist.

Riik põhjamaine

All põhjamaise sinitaeva,
all sätendava tähtevöö
on visa rahvas näinud vaeva,
et püsima jääks elutöö.

Ent raskeil ahastuse ajal,
mu kodumaa, jõi verd su pind...
ja surm tõi lõpu mitmel elul —
nii suur su lunastuse hind.

Su rahva südames kuid püsib
su vastu õilis armastus,
Ja keegi üalgi ei väsi
kui sina seisad tormides.

Su üle paistab kuldne päike,
su rannal lained mühavad.
Kuid sind ei taba enam äike:
su pojad sind ju kaitsevad!

HILJA KOSK

Märtsikuu

Üleni uttu on maet
kõik tänavad, metsad ja puud,
põllud ja aasad sulaveega kaet,
sest elame läbi taas märtsikuud.

Pimeneb — jälle kaob päike
taeva hallil foonil.
Pilvede taha jääb kevade läige,
kustudes mäardunud, hallil ekraanil.

Ikka edasi venib
pikk, igav ja udune märtsikuu,
kuni kevade jõuab
ja aias täis valgeid õisi on õunapuu.

MIHKEL ROOSAARE

Õpilane ja ühiskond

Elu tänapäeval on niivõrd komplitseeritud ja nõuded elu suhtes niivõrd suured, et üksikisik iseseisvalt ei suudaks seda nõuetekohaselt teostada. Seepärast koondavad inimesed end ühiskonnaks, ületades ühiselt määratud raskusi ja luues väärtusi, mille tulemusena evime kõrget kultuuri. Mida enam suudab inimene tungida üksikuisse teadustesse, seda enam areneb kultuur, seda enam aga spetsialiseerub ta ise, kaotab iseseisvuse, muutub ühiskonna osaks ja ühiskonnast sõltuvaks. Seega — mida kõrgemale tõuseb kultuur, seda tähtsamaks ja vajalikumaks muutub ühiskond.

Üksikisiku spetsialiseerumine ja elamisvõimaluse olenevus ühiskonnast ei tähenda aga üksikisiku muutumist ühiskonna tähtsusetuks mehaaniliseks osaks, ei kaota üksikisik inimese väärtust ega individualismi, vaid vastupidi — ta muudab need veelgi tähtsamaks. Seega ühiskond eeldab häid ühiskonna liikmeid. Mida keerulisem ja arenenum on

ühiskond, seda täiuslikumaid liikmeid ta evib ja seda kõrgemale ta tõuseb. Iga liige püüab ühiskonnale anda oma parima, sest mida vajalikum ta suudab olla, seda enam hoolitseb ta eest ühiskond. Eksimusi ühiskond ei andesta, nagu elugi, ja selle, mis talt püütakse röövida, nõuab ta varem või hiljem tagasi.

Eesti vabariiklikud ühiskonnavormid on noored ja pole jõudnud veel kristalluda, nagu paljudes teistes maades, kus nad on muutunud kindlakujulisiks, tihti killustades ühiskonda lõhestavaks eelarvamustega klassideks. Meie ühiskond on terve ja arenemisvõimeline ja noorte kohus on teda viia väärikalt edasi.

Seega on meil õpilasil kui tulevasil ühiskonnakandjail suur kohustus ühiskonna vastu. See kohustus ei seisa ainult heas edasijõudmises õpinguis, vaid nõuab ka teatavaid karakterlikke ja vaimseid omadusi, sest teadmistega, mida ei suudeta või ei osata kasutada, pole teha midagi. Üksikisiku spetsiali-

seerumine toob inimesed üksteisele lähemale ja loob vajaduse elavamaks läbikäimiseks. Selle edukas teostamine eeldab aga suuremat üksteise mõistmist ja üksmeelt. Need on omadused, mida pole võimalik õppida, vaid need nõuavad pidevaid tähelepanekuid, kogemusi ja enesekasvatust. Kõiki neid võimalusi pakub kooliühiskond.

Kooliühiskonna alus on ta kodukord. Kodukord määritleb kindlalt õpilase kohustused kooli ja kooliühiskonna, s. o. kaasõpilaste vastu ja asetab kindlad piirid ta vabastamisele. See on aga väline vahend teatava distsipliini loomiseks, milleta on võimatu püsida ükskõik missugusel koondisel. Ainult säärasele välisele distsipliinile aga ühiskonda rajada oleks väga halb, see oleks pigem halb kasarm kui kool, ja seda loomulikult ka ei tehta. Iga õpilane evib teatavaid omadusi, mis loovad kindla sisemise distsipliini, mis kaudselt on käsikäes kodukorraga. Kuivõrd arenenud ja täiuslikud on need omadused, seda täiuslikum on kooliühiskond, seda enam suudab ta arendada oma liikmeid ja kasvatada tublisid ühiskonnaliikmeid. Järelikult evib kooliühiskond tugeva ühiskonna loomisel suurt tähtsust.

Kool pole ainult asutis, kust omandatakse teoreetilisi teadmisi, vaid ta võimaldab ka ühiskondlikes küsimusis omandada kogemusi ja teha tähelepanekuid. Et teha aga tähelepanekuid ja omandada kogemusi, on vajalik luua oma kaaslastega lähem kontakt: õppida neid tundma, neid mõistma, nende vaateid ja tõekspidamisi hindama, sest inimest tunda ja mõista on suurim kunst sel planeedil ja vahest vajalikum kui palju muud. Seda kunsti pole võimalik hiljem õppida, nagu muid teadmisi, mida elus juhtub vaja minema. Loomulikult ei võimalda seda päevase õppetöö aeg, vaid selleks on loodud erivõimalused, päämiselt õpilasorganisatsioonid, ringid. Kui puuduksid ringid või ei suudaks need mingisuguseil põhjusil pakkuda seda, mida nad peaksid pakuma, siis kalduks noorus ideaalidest kõrvale hoopis teistsorti ideaalide juure, mis lõppeks muutuvad veendumusiks ja viivad hiljem ka-

tastroofini, sest tegelemine ainult õppetööga muudab isiku ühekülgseks ja sunnib otsima vaheldust ja tegevust. Järelikult ringide tähtsus on suur, sest need koondavad ühehuvilised eneste ümber, võimaldades omavahelisi mõtteavaldusi ja uurimusi huvialadel. Ühised sihid ja huvid loovad aga ühistunde ja võimaldavad paremat üksteise mõistmist. See omakord arendab sõprust, usaldust ja üksmeelt. Vastastikusele mõistmisele ja arusaamisele rajatud üksmeel on parim ja arene-
nuim. Üksmeelt võib ju luua ka teisiti. Selle loojaks võib olla õpilane, kes juhi- või muude omaduste tõttu suudab koondada enese ümber teatava õpilasteringi, tehes nende vaated ja tõekspidamised kas osaliselt või täielikult enesest olenevaiks. Säärasel juhtumil kas ongi õieti tegemist üksmeelega, on vaieldav, tähtis on aga see, et selline juht on kasulik ainult siis, kui ta on küllalt ideaalne oma isiku kui ka vaadete poolest, suutes anda hääd eeskju. Vastasel korral kaldub säärane õpilaskoondis sageli narrusile või isegi rumalusile.

Ringide tähtsus huvialade arendamisel on samuti tähelepanev, sest huvialad aitavad isikut hilisemal elukutsevalikul, hoides teda sattumast valedale alale. Ka on huvialade evimine ja arendamine oluliselt vajalik, sest isikud, kes paljudel aladel rahuldavad või isegi nõrgad, mõnel alal aga silmapaistvad, on kultuuri arendamise mõttes sageli enam väärt, kui need, kes kõigil aladel hääd, kuid mitte üheski eriti silmapaistvad.

Ringid on siiski ainult kitsamad õpilaste ja huvialade koondised, seepärast võimaldatakse ka üldkontakti pidude, vaidlus- ja referaatõhtute näol.

Üldiselt arendab kooliühiskond ise oma liikmete karaktereid. Seda kaudselt ja seetõttu loomulikult. Ta austab neid, kes suudavad end valitseda ja usaldab neid, kes oskavad pidada sõna. Neile, kes vihas ei suuda end taltsutada ja kõike, mida nad teavad, mõtleavad, või ka üldse ei tea ega mõtle, lobi-sevad, suhtutakse teatava ettevaatusega. See sunnib otsima vigu ja neid parandama.

GEORG TOOMPEA

Õhtul

Üle lumiste väljade liugles viimne päikese-kiir, kadudes kauguses mustendavate metsade taha. Kõik oli vait — ainult kuskilt kostis koera kilkamist ja aisakellade tilinat. Need

olid ainsad hääled, mis segasid saabuva öö rahu, kui ma lagendiku veerele jõudes hetkes väsinuna suusakepile toetusin.

Seal, kus veidi aja eest punane päikese-

kuul üle tumedate puude latvade paistis — polnud temast midagi enam näha — ainult

H. Oidermaa

Suusataja

punakas helk taevataustal tähistas veel kohta, kuhu ta kadus.

Kiiresti laotas pimedus oma liniku üle väljade ja metsade, haarates mindki ängistava tundega.

Pidin ruttama, kui ei tahtnud jääda pimedasse öhe. Hakkasin liikuma. Olin vist õige tüki aega seisnud, sest keha oli jahtunud ja külmavärinad jooksid üle selja. Suusad ei libisend enam hästi, olin neid lõunaajal enne väljasõitu sulailma-määrdega määrind ja nüüd oli ilm muutund külmaks. Kuu kollakas sirp, mida päikese loojenemisel vaevalt võis märgata, oli kasvand suureks ja vaatas laia muigega üle maa. Oli tulemas külm ja selge öö. Suusad ei vajundki enam lumme, aina sahisid kõval koorikul, kui kiirendatud sõidul kodu poole tõttasin. Tahtnuksin sõita kätatult, et mitte rikkuda sügavat rahu, mis kõikjal lasus. Teel läbisin kuusemetsa. Puhhiiglased seisid kui unne vajununa ja nende vahel arvasin nägevat mingeid varje. Teadsin, et see on vaid meeltepettus, kuid siiski tundsin, kuidas kartsin, sest iga vähemagi muu häälightsuse või kahina korral, mida minu suusad ei tekitand, ehmusin.

Varsti pidin olema kodus, sest see oli viimne metsatukk, mis lahutas mind lagendikust, kust pidin nägema juba kodulinna tuleid. Mõtlesin kodule, kus mind juba ammu oodatakse...

Kui omist mõtteist ärkasin, olin juba lagendikul ja linna tuledemeri säras ees. Veel viimne veerandtund pingutavat sõitu, siis olin kodus.

Too hilisõhtune suusaretk ei unune mul niipea. Nägin, kui ilus, kuid ühtlasi ka võigas võib olla loodus pimeduse saabumisel.

LAINA TOBRE

Millest tuntakse haritud inimest?

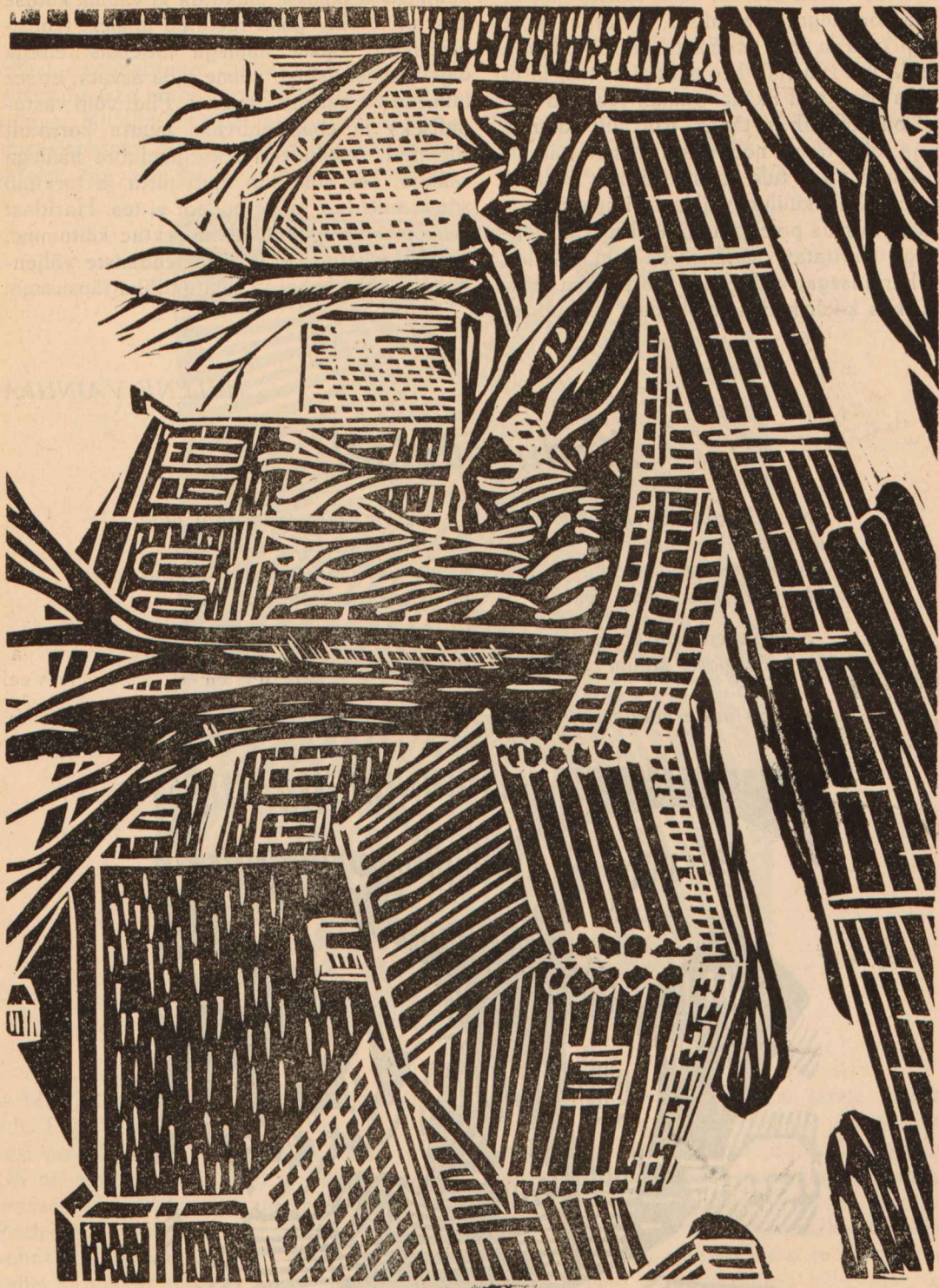
Olin haritud seltskonnas, oli mugav ja kena — ütles peoltulija. Milline on siis haritud seltskond? Milles avaldub haridus kõige arusaadavamal viisil? Kas on tähtsam välimus või midagi muud? Kindlasti rohkem siseelu, käitumine. Ei usu, et leiduks inimest, kes määraks iga vastutulija võõra inimese hariduse ta näojoonte järgi. Osalt on ju teatud erinevusi kunstniku või teadlase ja tavalise keskmise haridusega inimese vahel, aga kindlapüürilist definitsiooni haritlase kohta ta välimuse järgi ei saa anda. Öeldakse, et mõni inimene on targema näoga kui teine. Kui inimene vaatab ellu selge pilguga, pea püsti,

energilise ja väsimatu näoga, on kindel, et ta jätab parema mulje kui lohakalt ja laisalt ringihiiliv või alati edvistav tüüp. Aga siin on ka raskus, võib-olla et väga targa ja ettevõtliku näo taga peitub rohkem rumalust, kui seda leidub diskreetseks, vaikselt kõrvalehoidujas. Välimuse juure kuulub ka riietus. Ei anna haridusest tunnistust ei liigne ehtimine ega ka vilets riietus. Kuid vahel see võib ka nii olla. Rikkal on hästiriietumine võimalik, kuid rikkad pole alati haritud ja on suur eksisamm pidada end haritlaseks, kui on kogemata pääsetud raha juure. Samuti võib geenius käia ringi kerjuse riideis. On selge, et riie ei tee

haritlast, kuigi ta ehk teeb inimese, nagu mõned arvavad.

Jõuame viimaks välimusest sissepoole, käitumiseni. See on tegur, mis on tooniandev

juure kuuluvate žestidega ja väljendusviisiga. Tundub, et haritud inimese esimene kohustus on olla viisakas. See näitab kasvatust. Kõigile väiteile on aga vastuväiteid. Nii ka siin: vii-

Vaade Vallimäelt

H. Mesilane

haritud inimese tundmisel. Kui näeme, et ilme ei anna veel tunda inimese siseelu, siis kindlasti juba esimene kohtumine, esimesed väljendused. Sõnad räägivad selget keelt sinna

sakas, aga mitte kergatslikult üligalantne, mis sugugi ei sobi. Ja viisakas olla mitte ainult võõraile ja enesest kõrgemal seisjaile, vaid ka alamaile ja rumalamaile, kodus ja seltskonnas.

Kindlasti ka diskreetsus on nõutav omadus, mis näitab, et inimene teab, millal teda vajatakse, millal on tema kord kõnelda, oma teadmisi ja arvamusi väljendada, aga mitte, et ta alati oleks teistel ees, nii sõna tõsisel mõttes kui ka sõnadega. Öeldakse, et targal pole kunagi oma suurte teadmiste juures niipalju kõnelda kui rumalal, kes midagi ei tea, ja et targaks peab end üksnes rumal. Haritud inimene on korralik ja täpne. Korralik koduses elus ja töös, täpne nõudmises ja selle täitmisel. Täpsa all ei tule mõista äärmist pedantsust, mis küll kuulub väiklaste inimeste erialasse. Äärmus pole kunagi heal meelel nähtav ega tervitatav omadus. Ei tohi kiidelda oma haridusega, mida võib tihti näha eriti maal, kus kooliskäija, kes linnast saabub, ei

oska teha enam küllalt tähtsat nägu ega suuri sõnu oma hariduse väljendamiseks.

Nii näeme, et kõigi omaduste vaatlemise juures esineb kaks äärmust. Haritlane peab kuuluma keskmise olukorda ja valima kuldse kesktee. Nähes hästi riietatud inimest tagasihoidlikult, vaigse häälega jutlemas teisega õige targust asjust, võime juba arvata, et see inimene on haridust saanud. Pildi võib vastupidiseks ja ebameeldivaks muuta korratult riietatud, žestikuleeriv, kõrgendatud häälega rääkija, kes võib-olla ajab juttu ja tarvitab sõnu, milledest ta ise midagi ei tea. Haritlast iseloomustab igal juhul korrektne käitumine, korralik riietumine ja oma teadmiste väljendamine õigel kohal ja asjatundliku täpsusega.

HELENE VAINULA

Kodu sügisel

*Kus üle kollendava välja
tuul õõtsutamas viljapäid
ja kõrred painutavad alla:
kuldvilja raskus rõhub neid.*

*Kus haljendava kopli veerel
söök kari noorel ädalal
ja mustendava taeva kaarel
mets sügistuulte hõlma all.*

*Kus tehakse tööd õhtu hilja
ja hommikul, kui punab koit,
et mustast mullast võrsuks vilja
ja paisuks uue elu loit!..*

*Siin on mu armas isatalu,
mu lapsepõlve mängumaa.
Ja viiks mind eemale siit elu:
ei mälestust see kustuta.*

H. Oidermaa

Viikingilae

Vana sõdur

Lapsepõlves oli mul meeldivaks ajaviiteks külastada naabruses elutsevat Vabadussõja veteraani, kes mulle jutustas erutavaid sõjaseiklusi. Nii olin ma jälle ühel sügisõhtul tema juure jooksnud. Oli üks neist igavaist sügisõhtuist, kus vihm lakkamatult katusel rabiseb

vabastama. Olin minagi selle saja hulgas. Ülesanne oli kardetav ja näis kõigile võimatu, sest mõisas asus meist viis korda suurem vägi. Astusime sõnatult edasi suveöös. Kellelgi polnud isu rääkida ega naljatada, mis alati meie meeste juures moes oli.

H. Oidermaa

Sõdur

ja tuul lõõtsutades ümber majanurga keertab. Toas küedes praksudes ahi ja meie kahekesi vana Peetriga soojendasime endid ta ees. Oli nii mugav istuda sääli ja kuulata monotoonset vihmahinat katusel, päalegi pidi Peeter veel jutustama ühe elamuse. Ta tõusis, kohendas roobiga põlevaid tukke, silus oma habet ja hakkas siis taas jutustama.

See juhtus umbes kümne aasta eest Vabadussõja viimaseil päevil. Vaenlane oli vallutand eespool asetseva Metsa mõisa ja nüüd saadeti väike jõuk, umbes sada meest, mõisat

Pooletunnise marssimise järele olimegi jõudnud mõisa ligidale. Siin jaotati meid kahte ossa. Vähem rühm pidi kohe hallooga mõisa tormama, kuna suurem pidi katsuma vaenlase seljataha hiilida, et neid üllatada. Mina sattusin vähema salga hulka. Hiilisime veel umbes sada meetrit edasi ja läksime siis lahku. Olime jõudnud mõisa külje alla, kui korraga pörkasime kokku vaenlase valvepostiga. Valvurid olid unised ja me saime nad võrdlemisi ruttu vangki võtta ja staapi saata. Siis tormasime suure käruga mõisa peale.

Vaenlane oli tõsiselt hämmastund, kuid toibus peagi ja hakkas ägedasti tulistama. Oli see aga lahing! Tulistamise ajal olid mõisahooned süttind põlema ja valgustasid võitlevaid mehi, kellede peade kohal keerles paks suitsupilv. Püssi- ja kuulipildujatuli oli nii äge, et tahtis võtta kõrvakuulmise. Visalt tungis meie väike salk edasi, kuid näis peagi tapetavat, kuna suuremast salgast polnud veel midagi kuulda. Olime juba veendumisel, et peame surema. Pooled meist olidki juba kas langend või haavatud. Ülejäänud olid vaenlasele nii ligidal, et algas täägivõitlus. Keset meeleheitlikku võitlust märkasin, et minuga sõdib kaasa ainult kümnekond meest. Ja siis, kui olukord oli meeleheitlikem, jõudis kohale teine salk. Salgal oli olnud enne tulevahetus

valvepostiga, sellepärast ta hilineski. Hurraaga tormas jõuk mõisa peale ja suurem osa vaenlasist põgenes kabuhirmus. Veel veerand tundi kibedat lahingut ja võit oligi meie. Surmani väsinutena otsisime endile mõisas magamiskohad ja uinusime. Teisel hommikul selgus, et olime kaotand paarkümmend meest. Ühtlasi selgus aga, et vaenlane oli põgenedes maha jätnud ka hulga sõjavarustust.

Vaikselt istusime kahekesi nüüd juba kustuva ahju ees. Kurvalt vaatas Peeter hõõguvaid süsi ning silus parema käega mõtlikult oma halli habet. Kuid äkki elustus ta pilk ja range häälega hüüdis ta: „Oli, mis ta nüüd oli, aga näe, võitsime!“ Ja uuesti muutus ta pilk mõtlikuks.

HILJA KOSK

Üle valgete väljade

*Vaikus. Krudiseb lumi
suuskade all.*

*Hõbese sirbina helgib kuu
üle tasandiku otsatu.*

*Õrn-sinaval
vaibal suuskade vari*

*liugleb kergelt piki
metsa serva
edasi valges tuhkjas lumes,
kus välja ulatuvad unes
ainult harva
orasetipud rukki.*

*Joonestan rööpjaid kaari
kuuskede all.
Armastan valgeid põhjamaa öid,
kui ununeb kõik, kihutan vaid
ruttu lagedail
väljadel mööduvaid müle.*

ILMAR JÜRGEN

Kui olin narr

On õhtu. Ma sammun koju kinost. Taevas on selge ja paistab täiskuu. Mõned üksikud pilvetükid liuglevad tasa, vahel tumestades kuuvalgust. Kinost istumisest soojaks saand kehal on nüüd külm. Sammun ruttu, käed taskus, pea surutud õlgade vahele. Ka teisi inimesi tuleb rutates. Vist on neilgi külm, ja hilja on juba. Majade aknad on pimedad ja läigivad kuuvalguses. Mõnest üksikust vilgub vaid tuli ja kuuldub inimeste jutukõminat. Koduni on veel natuke maad. Kiirendan sammu. Kodu akendest ei paista tuld. Tean, et teised juba magavad. Isesuguse kergustun-

dega, otsegu hüpates astun üle ukسلäve. Valgustan toa ja riputan riided varna. Vaatan kella, see saab üksteist. Keeran lahti raadio. Säält tuleb parajasti tantsumuusikat. Sibades jalgu foxi-taktis tatsun paar korda toas ringi ja jään seisma peegli ette. Tundun enesele nüüd härrana. Jah, mu välimus on korras. Ma meeldin enesele. Istun diivanile ja unistan. Ma isegi unistan foxi-taktis. Kõik läheb mul foxi-taktis. Kujutlen end härrana, elumehena, nagu neid nähtud filmides. Alati naervad, autodega sõitvad, kes joovald šampanjat ja kelledel on palju raha.

Kuid rahale mõteldes, — nojah, siiski ilma rahata ei saa sõita autodega, juua šampanjat ja teha muud. Leian enese äkki kui välja visatud olevat uhkest salongist, milles viibisin ennist. Jah, nüüd, mõteldes rahale mu senine „mina“ muutub peagu olematuks. Mul on vaid paarkümmend senti taskus. — Ma ei talu enam neid foxe. Keeran vihaga raadio kinni ja seisan keset tuba jälle argipäevase, jälle sellesama koolipoisina. Viskan kingad jalast ja olen vihane. Vihane iseenele. Mil-line narr olen! Oleks mind keegi näind tatsumas toas ringi ja end peegli ees vahtivat. Olen

suur narr ja filmid ning foxid teevad mu veel narrimaks. Mitte mõtelda neile. Need pole mingisugusele igapäevasele inimesele. Need on vaid narridele, kes unistavad. Ja nood narrid on oma unistusis kui kammitsais. Nad ei saa nendega edasi, ei raatsi neist ka lahkuda, ja nii nad elavad, raisates oma elu vaid unistades. Mina aga ei taha olla selline mannetu olevus. Tahan teha tööd. Ja magama heites ma juba mõtlen, kui vara hommikul tõusta, et rutata oma igapäevasele koolitööle. Ma ei unista enam, vaid elan reaalsuses.

AIME LUHT

Neli ema E. Vilde romaanist „Mahtra sõda“

E. Vilde tegelasterikkas romaanis esinevad ka mitme ema kujud. Need on Päärna, Miina, Pritsu emad ja paruniproua Heidegg. Esimesed kuuluvad sellesse viletsasse rahvahulka, kes peab orjama mõisat ööd ja päevad; need emad on alati mures oma omaste saatuse pärast ja värisevad nende elu pärast, nad peavad olema nii mõnegi verise kurbmängu tunnistajaks. Paruniproua kuulub muidugi mõisaõhkkonda. Neid kõiki aga ühendab emaarmastus oma laste vastu, kuigi vahest mitte alati oma laste mõistmine.

Päärna ema on väike, aastate ja murede all kokkuvajund saunaema. Hallpäine, kortsuline, alati askeldav eideke, hoolitseb oma suure poja eest lõpmata õrnusega. Ta ei ütle kellelegi kunagi halba sõna, ikka püüab ta lepitavalt vahele astuda. Suure häduse ja armastusega kohtleb ta oma väheseid hoolealuseid — poega ja Miinat. Tehtud ülekohtu üle on ta õiglane süda solvund. Kuid temas pole seda energiat, julgust ja ägedust, mida oli küllalt tema mehel ja on pojalgil. Ta austab oma mehe ja poja kangelaslikkust ja uhkust, kuid ühtlasi kardab seda vaistuliselt ja aimab, et sellest ealeski hääd ei või tulla. Tema hoiatuses „Mõtle isa pääle, Päärn!“ peitub ühelt poolt tahe, et poeg ei unustaks isale tehtud ülekohtu ega laseks seda endale sündida, teiselt poolt jällegi veel suurem palve mitte vastu hakata ja isa saatusele mõteldes end hoida. Hääl emal aga pole selles suhtes pojale suurt mõju, kuna poeg ei taha

end hoida. Saunaema, nagu paljud teisedki, palub poega mitte minna surmasuhu — Mahtra sõtta. Oma alandlikkuses peab ta arusaamatuks julgust mõisaga sõdida. Ta ei takista aga lõpuks siiski poega minemast, jääb vaid ootama, nagu ta seda ennegi teind, poja tagasitulekut, olles valmis tema värskeid haavu rohtudega ja pisaratega ravima. Tema väikese isiksuse tõstabki kõrgele emaarmastus poja vastu, kuigi ta selle tegusid tihti ei mõista.

Huntaugu, hiljem Ristmäe perenaine, Miina ema, on iseseisvam tüüp kui saunaema, kuigi mitte igas olukorras. Tal on koltund vana nägu ja väle kogu. Näost vaatavad terased silmad tunnistavad elavaloomulist inimest. Tal on ka julgust oma mehe vastu tütre kaitseks välja astuda, küll otseselt, küll kavalusega. Ta toetab Miinat algul nii emavaistuga kui ka arusaamisega tütre vastikustundest Kupja Pritsu vastu. Temal ei puudu huumorimeelgi, väljendugu see kas või silmadega märkuandmises tütrele parajal kohal või mõnes mahlakas lauses. Aga kindlat iseloomu tal pole. Ta on ikkagi liiga arg tütar lõpuni kaitsma vastiku kosilase vastu; ta muudab koguni oma vaateid ja laseb end kõige säilind õiglustundmuse vastu pimestada oodatavaist soodustusist, milleks tarvis ainult oma tütar „ära müüa“, teda naiseks andes kupjale. Perenaisel on liiga vähe eneseuhkust sellise teguviisi taunimiseks, kuni viimaks hädaoht tütre elu pärast emas jällegi kustuva

mõistmise lapse hingeelust äratav. Perenaine Viiu pole põrmugi halb inimene, pigemini on ta väga hää ja õrna südamega, kuid kõige mõju päälle perekonnas vaatamata ei suuda ta oma kangekaelset meest alatusest hoida.

Kupja Pritsu ema oli väike, tasane, vähese jutuga eideke, kellel majas vist palju ütlemist ei olnud. Näol oli tal mittemidagiütlev ilme, veidi küll häätahtlikult naeratav. Tema väikese koguga ei olnud sugugi kooskõlas tema tugev, jäme mehehää, mida ta vaid harva kasutas. Nagu ta külaskäikudel ikka nurka tõmbus, nii pidi ta arvatavasti koduski alati nurgas istuma, ilma hääleõiguseeta ükskõik millises küsimuses. Tema oli ainult töötav majavaim, ja ta nõustus oma seisukohaga. Eidekese käitumisest võib juba oletada, et ta väga alandlik ja arg inimene oli, võib-olla mitte loomult halb, kuid võimetu oma hädust avaldama, sest selle olid summutand olud ja ümbruskond. Kahtlemata nõustus ta poeg Pritsu alatute kavatsustega Miina suhtes, niipalju kui ta neid taipas. Sest mittemidagiütleva naeratuse tagant paistis midagi nürimeelset, nagu ei taipakski ta kõike juhtuvat. Mittemidagiütlev on terve üldmulje Pärtli perenaisest.

Huvitav kuju on paruniproua Heidegg. Proua olek oli külm ja uhke; ta oli kõrge kasvuga, lameda rinnaga ja kitsaste õlgadega. Väljaspool oma perekonda tavatses ta esineda karmilt ja kõrgilt, kuid laste hulgas olles esines tihti ka vaba naeratav ja hell jooneke tema harilikult kinnisel näol. Teenijate nähes ja nendega kõneldes ta peagu kunagi ei naeratand, veel vähem külainimeste nähes, kes tulid värisedes ja läksid joostes. Pärit oli proua balti aadli hulgast, kelle vaated ja töed muidugi juba kasvatuses tema omadeks saand. Seisuseuhkus ja ülalt alla vaatamine töötavale, teenivale ja orjavale klassile olid talle juba n.-ü. sisse sündind, ja liiga endastmõistetavad selleks, et nende õigluse juures kaheldagi. Arusaadav, et ta vaatas „teenivaile inimesile“, kelleks olid kodukooliõpetajad, nagu ainult käsualuseile, kel ei peaks olema isiklikke vaateid ja arvamusi; ja kui neil neid olnukski, ei tohtinuks nad neid tema arvates ikkagi vabalt avaldada. Kui ta haritud inimesisse suhtus juba alaväärstavalt, miks siis mitte talupoegadesse-orjadesse, kes õieti ju ei väärind inimese nime, niivõrd madalal olid nad paruniprouaga võrreldes. Nende eluavaldusisse ja nende kodusesse suhtus ta nii suure vastikustundega, et tal ei tulnud mõttesegi nende olukorda ka parandada katsuda. Selliseid mõtteid ei tulnud

lihtsalt aadlikele pähe. Selles on süüdi muidugi seisusekohane egoism, mida proua Heidegg liigagi palju evis. Proua oli väga jumalakartlik naine, pidas lugu kirikust ja kuulas jumalasõna hardumusega. Kuid siinjuures oli ta enese teadmata väga ühekülgne. Ta võttis muidugi vastu kõige pakutava kirikus, kuid kohandatult oma aadlikõrvadele. Tal ei tulnud pähegi, et tema enese käitumine ja vaated olid õieti väga ebakristlikud.

Perenaisena oli proua Heidegg kindlasti eeskujulik. Ta oli kokkuhoidlik ja valitses Vaitla mõisa sisemist majapidamist suurepäraselt. Valju ja järeleandmatu emandana võttis ta vastu talunaiste töid. Ta oli väga nõudlik, linase lõnga proovimiseks kasutas sörmusejämedust hõberõngast. Kui viht rõngakesest küllalt vabalt läbi ei joosnud, siis oli proua vihane, silmis hävitav tuli ja suus häbitavad sõimusõnad. Iga väikseimgi kudemisviga vihastas teda ja ta karistas selle eest. Haruldane heldus tema kristlikust südamest oli, kui ta naistele töö eest tükikese sitsiriit kinkis. Tänutunnet nende „odavate tööjoudude“ vastu proua ei tundnud. Küll oli ta aga uhke suurele kirstule, mis oli täis valendavaid kangaid. Kasutada neid kõiki mõisas ei jõutudki, kuid proua ahnus nõudis ikka lisa. Täis kõrkust kurnatavate vastu elas ta oma paradiisielu.

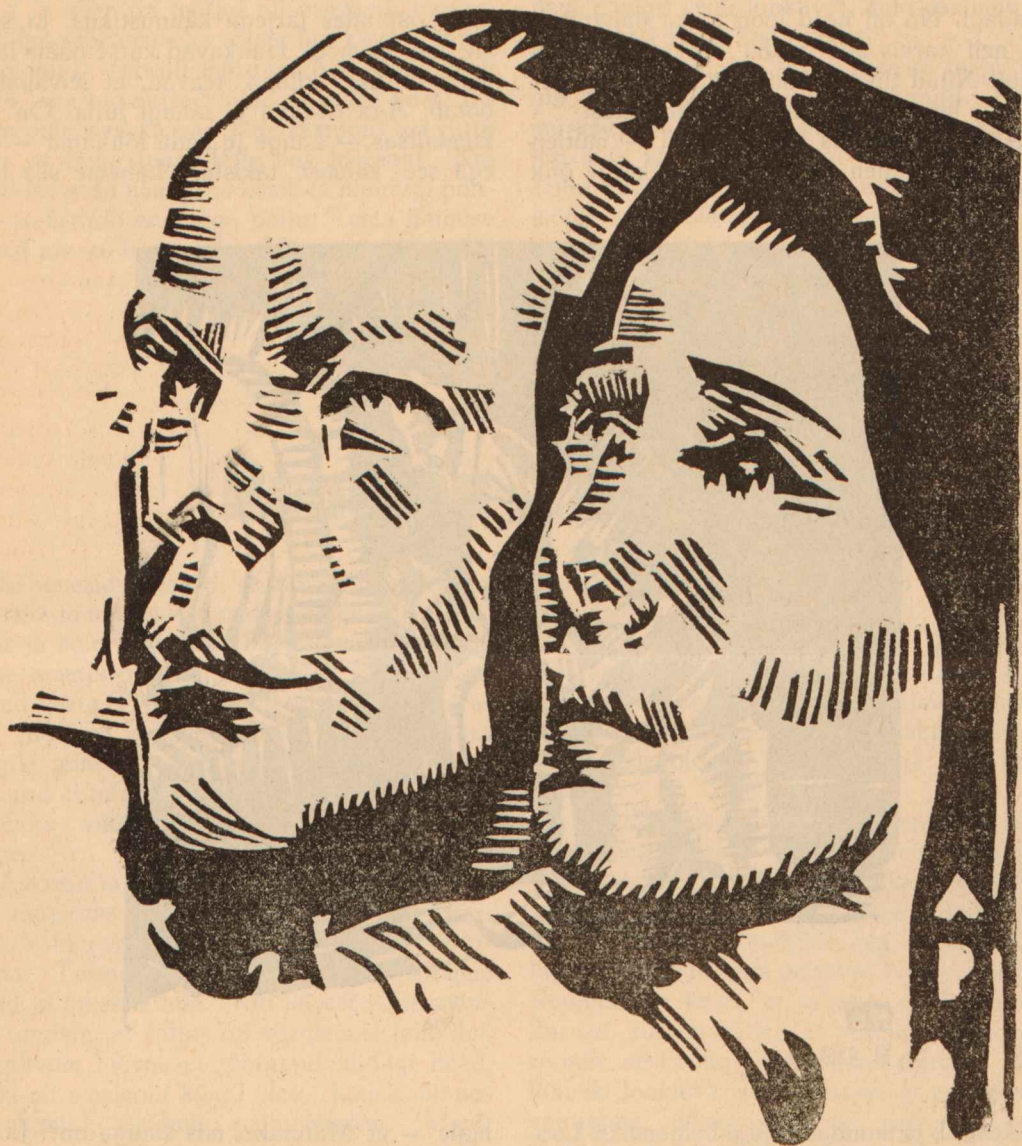
Kuigi paruniproua suhtumine alamaisse on osalt vabandataav aadli üldise keskajamentaliteediga läind sajandil, siiski jääb see meie silmis täielikult taunitavaks. Kuid paruniproua oli üldse halb inimene, kes ei hooli abinõudest eesmärgi saavutamisel, nagu näitab tema käitumine Juliette Marchand'iga. Seltskonnas püüab ta prantslannat takistada vabas läbikäimises teiste seltskonnaliikmetega, saates teda klaverit mängima tantsuks. Samuti püüab ta teda takistada esinemast lauluga sama seltskonna ees, täites oma tujuka tütre õigustamatut soovi. Õiglane inimene poleks hoolind oma isiklikust vaenust ja kadedusest suhtumises inimesse. Ka ei hooli ta õiglusest, kui on tegemist teenijate solvamisega tema laste poolt. Ta ei suuda ega tahagi hoida solvavaid sõnu leides Juliette'i biblioteegis oma pojaga vestlemas, ta esitab väga labase, läbipaistva süüdistuse oma sõnadega neiu vastu. Võitluses oma poja tagasisaamiseks seisusele ja endale ei arvesta ta oma poja tundeid, kuigi ta emana pidanuks temale lähenema just tundmuste seisukohalt. Ema aga laseb end juhtida ainult kadetsevast vaimust ja egoistlikust emarmastusest. Kas vastane — poja armastatu

— on õiglane ja hää inimene, pole paruniproua meelest tähtis, pääasi on, et ta on vastane.

Emaga egoism avaldub eriti paanikastseis- nis enne põgenemist „mässuliste“ eest, üldse tema egoism. Ta ei hooli enam millestki

hulikkuse vastu, kes ei karda rahvast, kuna ta pole rahvale halba teind. Paruniproua Heidegg aga tundis end küllalt süüdlasena, kuna kartis neima. Süüdlasetunne aga oli kaugel kahetsusetundest.

Proua Heidegg'i kuju pole sümpaatne,

Aksel Pärkma

muust kui enese ja oma perekonna elust, surmahirm haarab teda niivõrd, et ta satub otse koomilisse seisundisse. Poega tahab ta vägisi kaasa võtta põgenemisel ega hooli sellest, et viimasel on ka kohustusi. Otse kontrastina mõjub tema paanika prantslanna ra-

tema iseloomus pole suursugusust ega suurmeelsust, küll aga kõrkust. Ometi on ta huvitav naisetiüp tolelaegsest aadliseltskonnast, oma olekult tüüpiline mõisaemand, kalkjäine, aadlikult hästikasvatatud ja südametu.

Võigas elamus

Unisena paterdan hommikuses külmas kastes. Tõrelen aeg-ajalt mullikatega, kui need ei taha õele järele minna, ja hirmutan vitsagagi. No on need loomad ka paharetid! Oli neil tarvis aed maha lõhkuda ja koju joosta! Nüüd tule hommikul vara teisi karjatama — luud-kondid alles väsimust täis!

Aga see väsimus on väike asi — mõtlen samas, kui tunnen, et hommikune karge õhk

Loomad hakkavad ahnesti rohtu sööma. Meie aga võtame päitsed, sest nüüd tulevad hobused koju viia. Polegi teised veel ette tulnud, vist alles järjega kannustikus. Ja säält me nad leiamegi. Hakkavad kutse pääle lähemale tulema, küllap teavad, et leivapaluke ootab. Aga Manna ei tahagi tulla! On küll kammitsas — kange ju aedu lõhkuma — aga ega see käimist takista. Läheme siis lige-

HO

H. Oidermaa

värskendab ja muudab tujugi helgemaks. Loomad veavad jalgadega kastesse tumerohelisi vagusid ja rohulehtedelt langeb hõbedasi kastepiisku niiskele mullale. Kui puhas on õhk ja kui vaikne ümbrus! Aga varsti hakkab loodus ärkama. Juba kostab metsast suvelindude hommikulaulu ja siit-säält kuuldu luiskamist, ning siis algab vikat oma hävitavat lõikust — pikaldaselt — ikka tsiuh! ja tsiuh! Kui karjamaale jõuame, on päikese punane ketas juba tõusnud üle metsaveere ja päikesekullas särendavad kastepärlid tuhandes varjundis.

male — et Mannake, mis sinuga on?! Ja siis näeme, mis temaga on: rihm on võetud esimeste jalgade ümbert lahti — ja seotud tagumiste jalgade külge ning teine ots on päitsete küljes, nii et looma pea on tõmmatud peagu maani ja tagumised jalad on täiesti koos. Muidugi ei saanud ta nii meie juure tulla. Ma ehmun, kuid ei taipu veel esialgu hädaohu suurust. Loom püüab edasi minna, kuid see on võimatu — ta ainult tirib sõlme jalgade ümber koomale ja kukub ise istuli kannule. Me väriseme ärritusest ja ei oska esialgu mi-

dagi ette võtta. Samas võib loom uuesti rabelema hakata, maha kukkuda ja pea, mis lühikese rihmaga tagumiste jalgade juures, võib väga hästi sattuda külje alla. Siis oleks lämbumine paratamatu, enne kui jõuame kuskilt abi tuua. Õnneks tõuseb loom ettevaatlikult ja loobub asjatuist katseist end lahti päästa. Õde hakkab ärritusest värisevail sörmil sõlme lahti näppima — võimatu. Rihm on kastest märg ja sõlm on tehtud nii osavasti. Pealegi on loom rabelemisega sõlme liig kõvasti kinni tõmmanud. Vaevalt mõistame päitsedki peast võtta, aga tagumised jalad on alles koos. Ka nuga pole meil kaasas. Õde ratsutab siis ruttu koju, et nuga tuua. Jälle uus hädaoht! Kui nüüd isa seda näeb, siis küsib ta muidugi põhjust ja ärritab end liiga palju. Tema haiguse pärast on see hädaohtlik. Mina pean aga seni

olema metsas. Ma ei saa midagi head teha loomale, ainult püüan talle näidata oma kaastunnet. Ta pilk on nii hale, kui ta mulle otsa vaatab, et mul tahtmatult pisarad silmi tõusevad. Milline süd ametu inimene! Kes võis seda küll teha?! On kellelgi midagi inimeste vastu, peab siis loom selle pärast kannatama! Nutan viha ja kaastunde pärast. Aga varsti on õde tagasi ja löikab noaga rihma läbi. Hobune näib esialgu veidi lonkavat, kuid sammub pärast üsna kiiresti kodu poole.

Kui isale hiljem asjast tasa ja targu räägin, on ta muidugi väga hirmunud. Jatkub mõtlemist ja arutamist mitmeks päevaks. Küllap teab varsti süüdlasegi — aga kellele sa sellest ikka räägid! Mina aga olen tublisti mõtelnud, ei ole terve suve jooksul olnud sellises hirmus ja paanikas, kui tookord.

ELLEN HÄRMA

Rongiga Tallinna

Lähenesid kliistrid. Olin rõõmus, kuna kliistritega ühenduses saabus ka puhkus koolitööst ja sõit Tallinna. Päeval enne ärasõitu olime ametis pakkimisega, sest kavatsesime pühad veeta Tallinnas. Õhtul heitsime varakult voodisse, sest hommikul pidime ka vara rongile minema. Lebasin kinnisilmi voodis, aga und ei tulnud. Teised olid juba uinunud. Viimaks vaibusin minagi une kosutavasse rüppe.

Ärkasin ja avasin silmad. Toas oli hämar, aga söögitoas kuulsin juba teiste hääli. Hüppasin kähku voodist, riietusin ja jooksin söögituppa. Teised olid ka juba valmis, võtsime pakid ja läksime alla. Kui uksest välja astusin, tundsin, et väljas on võrdlemisi jahe ilm. Ka pilvine taevast ei tootanud midagi head. Siiski oli meeoleolu kõigil ülev. Jaama minnes ei kohanud me kuigi palju inimesi. Ainult mõned üksikud, kes varakult pidid tööle minema, olid liikvel. Jaama jõudnud, ostis isa piletid ja siis siridusime perroonile. Rongi tulekuni oli veel aega ainult üks minut. Taamalt, metsatuka vahelt kiirgasid punased tulukesed nagu kiskjasilmad, kes jaama varitsesid. Varsti jõudis rong ähkides ja puhkides nagu hiiglane. Haarasime kohvrid ja trügisime vagunisse. Minu suureks rõõmuks saime kohad akna ääre. Kupees oli võrdlemisi vähe inimesi. Peale meie olid seal veel härra, kaks

daami ja poisike. Panime pakid pingi alla ja seadsime endid mugavalt istuma. Varsti kõlas vile ja rong hakkas liikuma Türi poole. Vaatasin aknast välja. Varsti tüdinesin aga sellest ja hakkasin kaasreisijaid uurima. Härra ja daam, kes istusid vasakul, olid teinud endile olemise mugavaks ja sõid kana-praadi.

Nüüd olime juba Türi jõudnud. Astusime rongilt maha ja siirdusime einelauda. Tellisime teed, võileibu ja pirukaid. Kui olime söönud, võtsime raamatud välja ja hakkasime lugema. Lugesid möödus aeg kiiresti. Olin lugemisega parajasti põneval kohal, kus noor Rouletahille leiab, et mörvar on kriminalist Larsan, kui ema ütles, et peame minema perroonile, sest rong oli iga minut tulemas. Rong liikuski lookleva maona jaama ja me asusime vagunisse. Hakkasin nüüd raamatut edasi lugema, ent uni võttis võimust ja varsti magas, pea vastu kõva seinat. Ärkasin, kui rong juba ligines Tallinnale.

Jaamas oli palju sagimist, sest siin läksid kõik reisijad maha. Astusime trammi ja sõitsime võõrastemajja. Jätsime kohvrid sinna ja siirdusime kinosse. Seal oli tore film — „Senjorita“. Kinosa oli kena, aga kui tagasi võõrastemajja saabusin, mõtlesin, et siin on küll vahetevahel hea lõbutseada, aga argipäeval on kodu hulga parem.

Ringvaade

Tutvumisõhtu

Kooli esimese traditsioonilise peona toimus 18. septembril nn. tutvumisõhtu. Tutvumisõhtuks nimetatakse seepärast, et see on suvise puhkeaja järele esimene omavaheline koosviibimine, kus uuendatakse möödunud-aastaseid sõprussidemeid ja tutvutakse uutlunukatega. „Õunaõhtu“ nime aga on saanud seepärast, et õhtu „eeskavasse“ kuulub ka ühine kooliaias kasvand õunte ja kreevide „maitsmine“.

Õhtu eeskava oli muusikaline. Nii esinesid viiulisoolodega L. Prees ja V. Paeoja, klaverisoolodega A. Härma ja H. Tiisel. Järgnes õunte ja kreevide söömine, mis maitsesid hästi. Lõpuks oli õhtu oodatuid osa — tants.

Olgu märgitud, et säärase õhtutega tehti algust 1934. a., mil kool sai enesele aia, ja on pidevalt peetud igal sügisel, seega oli käesolev järjekorras viies.

M. R.

Progümnaasiumi abiturientide pidu

13. nov. toimus Progümnaasiumi abiturientide avalik pidu-õhtu kooli ruumes. Pidu väärib erilist tähelepanu, kuna peo kogu mitmekesine ja huvitav eeskava koosnes ainult sama klassi õpilaste ettekandest.

Eeskava esimesel poolel esitati laule segakoorilt õpetaja J. Zeigeri juhatusel, viiulisoolosid V. Paeojalt ja klaverisoolosid A. Härmalt ja H. Tiisel'ilt. Laule esitasid, duetti: E. Liiv ja K. Klasmann ning A. Anderfeldt ja L. Vaus. Lõppeks oli võimlemist poeglastelt T. Andressoni ja tantse tütarlastelt H. Laisaare juhatusel.

Peo kandvama osa moodustas A. Kalda draama „Bernhard Riives“. Kuigi osaliste valik oli piiratud, kanti näidend ette ladusalt ja küllaltki usutavalt. Eriti hää ja usutava tüübi andis karistussalga juhina H. Relvik. Eeskava lõpul annetati klassijuhatajale R. Armaale lilli.

Publikut oli rohkesti.

M. R.

Saaremaa õhtu

16. okt. korraldati Gümnaasiumi II klassi õpilased Saaremaa õhtu, mille kavas oli referaate Saaremaa üle ning muljeid ja mälestusi sinna tehtud ekskursioonist, mis toimus möödunud kevadel klassijuhataja O. Puskari juhtimisel.

Refereerisid õpilased A. Luht, A. Loo, T. Boguslavski ja A. Lendre, andes huvitava ja mitmekesise ülevaate Saaremaa omapärasust, loodusest ja vaatamisväärsust ning toimund matkast.

Huvitavat ettekannet oli tulnud jälgima hulk noori nii oma kui ka naaberkoolidest.

M. R.

Kooli aastapäev

29. novembril oli kooli aastapäev. Meie kool sai 20-aastaseks. Seda tõendas ka küünalde arv. Hom-

mikul ärgates oli niisugune tundmus, nagu oleks pühapäev. Oieti oli see aastapäev veel suurem pidupäev kui pühapäev.

Kell 11 pidime kogunema koolimaja aastapäeva-aktusele. Süda täis ootust ja rõõmu astusime koolimaja uksest sisse. Riietusime endid lahti ja läksime üles saali. Saal oli kenasti dekoreeritud, nii et silmad aina väsisid vaatamast. Rahvast oli saal juba täis. Istusin toolile ja jäin ootama, millal aktus algab. Varsti astuski kõnetooli pr. Salk ja ütles avasõna. Mina kuulasin kõike seda hoollega, sest arvasin, et sellest tuleb pärast teha kirjand. Ja nii see oligi. Koolijuhataja kõneles kooli ajaloo, mis oli mulle uudis. See kool on olnud mitme valitsuse all. Nii et sellel kohal on olnud see tarkuseallikas ligi sada aastat. Järgmiseks loeti ette tervitusi. Isiklikult tervitasid Järva Maavalitsuse esimees ja kooli vilistlaskogu esimees. Ka anti seal Progümnaasiumi viiendale klassile lõpumärgid. Lõpuks laulsime hünni ja läksime siis koju.

Õhtul kella 6 ajal tulime jälle tagasi koolimaja. Siis oli meil kringlissöömise õhtu. Laul oli suur ja maitsev kringel. Alguses oli mitmesuguseid ettekandeid, küll muusikalisi ja muid. Kui need olid lõppenud, anti meile igähele kringlist osa. Et suu kuivaks ei jääks, võis võtta teed ka. Kui oli seegi lõppenud, algas tants. Tantsul ma kaua ei viibinud ja läksin varsti koju.

Üldse läks meie kooli aastapäev hästi korda.

E. Teoste.

Mardiõhtu

Paide Gümnaasiumi, Progümnaasiumi ja Kaubanduskeskkooli traditsiooniline mardiõhtu toimus laupäeval, 3. detsembril Progümnaasiumi 4. klassi korraldusel. Kooli saal oli dekoreeritud hiina stiilis. Maske oli millegipärast vähevoitu, ainult kümmekond. Õhtu eeskava oli huvitav ja mitmekesine. Maskidest esimese auhinna vääriliseks tunnistati hiinlanna, kelleks osutus Kaubanduskeskkooli õpilane Jüri Kard. 2. auhind anti hiinlasele — Isak Spunginile Progümnaasiumist ja 3. auhind venelasele — Vladimir Uussaarele Progümnaasiumist.

M. R.

Kirjanduslik-muusikaline õhtu

11. veebr. korraldas Ajakirja ja Lugemislaua Osakond sellenimelise õhtu.

Eeskava algas M. Moszkovski „Serenaadiga“, mille esitas H. Roosileht. Sellele järgnes 2 soololaulu: T. Vettiku — „Merella on sinine“ ja F. Mühlhauseni — „Armas isakohakene“, mis esitas O. Aidla. Peale laule esines M. Rusi episoodiga „Härjapiüdmine“ A. H. Tammsaare jutustusest „Vanad ja noored“. H. Kosk esitas oma luuletuse „Üle valgete väljade“. Sellele järgnes kaks deklamatsiooni: A. Haava — „Emakeel“, deklameeris M. Sillarand, ja M. Underi — „Suveõhtu maal“, deklameeris E. Reinsaar. Esitati kaks čello-pala P. Laube'lt, kes mängis R.

Schumann'i „Unistuse“ ja C. Gounod'i „Sereenaadi“, klaveril saatis hr. V. Juhandi: Eeskava viimaseks palaks oli H. Nortamo humoresk, mille esitas R. Toomsalu. Eeskavale järgnes tants. Publikut oli keskmiselt. R. V.

Kooli aastapäeva pidu Rahvamajas

20. märtsil toimus kooli poolt korraldatud avalik pidu Rahvamajas, mis kõigepäält on mainimisväärt oma mitmekesise ja ulatusliku eeskava poolest.

Eeskava esimesel poolel esitati laule segakoorilt ja ettekandeid sümfooniaorkestrilt õpetaja J. Zeigeri juhatusel, tsellol esines P. Laube, klaveril A. Härma ja H. Tiisel. Lõppeks võimlemist poeglastelt T. Andressoni ja tantsu tütarlastelt H. Laisaare juhatusel.

Peo kandvama osa moodustas A. Kitzbergi draama „Libahunt“, mille lavastas õpetaja A. Liivik. Publikut oli rohkesti. M. R.

Õpilaste isetegevusest 1938/39

Kirjandusringi Ajakirja ja Lugemislaua Osakond andis välja kaks numbrit õpilasajakirja „Ajatar“, mis sisaldasid õpilaste kirjalikke kaastööd ja linoollõikeid. Ajakirja trükiti ä 200 eksemplari.

Osakonna juhtimisel tegutses ka kooli lugemislaua, mis oli avatud äripäeviti kella 16—18.

K. a. veebruaris korraldati kirjanduslik-muusikaliine õhtu.

Aasta jooksul on peetud 2 peakoosolekut ja 10 juhatuskoosolekut. Liikmeid on 85.

Osakonna juhatajaks ja ajakirja toimetajaks on M. Roosaare, abijuhataja O. Aidla, sekretäriks ja II poolaastal ka lugemislaua juhatajaks on R. Volk, kuna lugemislaua senine juhataja Ed. Laube lahkus aastavahetusel, lugemislaua abijuhatajaks on T. Ilomets, laekuriks A. Lendre, vanemaks on õpet. T. Kaljo.

Lugemislauas on lugemiseks saadaval järgmised ajakirjad ja ajalehed:

Järva Teataja, Päevaleht, Uus Eesti, Eesti Kool, Kasvatus, Eesti Kirjandus, Looming, Taluperenaine, Maret, Kaitse Kodu, Sõdur, Vabadussõja Tähistel, Tehnika Kõigile, Välis-Eesti, Aed, Eesti Loodus, Muusikaleht, Eesti Noorus, Eesti Spordileht, Õpilasteleht, Päike, Nädal Pildis, Eesti Male, Kevadik, Tervis, Ühiskaubandus, Ühistegelised Uudised, Suomen Kuva-lehti, Times, Die Woche. R. V.

Kodu-uurimisringi liikmed koostasid koolile umbes 150 taimest koosneva õppekoogu, mis sisaldab esindajaid umbes 50 sugukonnast, ja olid abiks piiritspreparaatide valmistamisel. Teostati taimede ja loomade määramisharjutusi ja mikroskoopilisi uurimisi.

21. märtsil leidis aset ringi korraldusel Paide Rahvamajas loeng Taani üle.

Ringil on liikmeid 33. Ringi juhatajaks on T. Ilomets, juhatusse kuuluvad: H. Möll, V. Kalvi ja H. Ilomets, vanemaks on õpetaja R. Aarmaa.

M. R.

Kooperatiiv on avatud hommikupoolikul suurel vahetunnil ja õhtupoolikul igal vahetunnil. Tegevus on võrdlemisi elav. Seni on läbimüük kr. 600.— Liikmeid on 35, kes kõik on Kaubanduskeskkoolist.

Ärijuhiks on V. Haarde, laekuriks A. Riisen, sekretäriks G. Rikand, raamatupidajaks H. Anveld. Revisjonikomisjoni kuuluvad R. Lõhmus, K. Linke ja L. Maade. Kooperatiivi vanemaks on õpet. H. Kaupmees.

Kunstiringi liikmeilt on esinemised ja harjutused nõudnud küllaltki aega ning vaeva, andnud seevastu aga neile teatavaid kogemusi ja vilumust esinemisteks. Sagedamaist esinejaist tuleb siin mainida klaveril A. Härmat, H. Tiisel'it ja H. Roosilehte, tsellol P. Laubet, viiulil L. Preesi. Vokaalsolistina on esinenud O. Aidla. Ka on Kunstiring tegutsenud uute noorte viiuldajate õpetamisega. Noori viiuldajaid on 12, neist 6 Progümnaasiumist ja 4 Kaubanduskeskkoolist.

Ringi juhatajaks on P. Laube, vanemaks õpet. J. Zeiger. O. A.

Laskuringi liikmeskonda kuuluvad valitud laskurid, kes on täitnud vähemalt Laskurliidu II klassi normi. Harjutusi ehk treeningvõistlusi on peetud kolmapäeviti koos Kaitseliidu laskuritega, mis kestavad kuni 1. maini siseruumides, soojade ilmadega — väljas. On näidatud häid tulemusi ja ületatud tagajärgede poolest endisi laskureid. I klassi normi on täitnud umbes kümme liiget, meistriks klassi on pääsnud P. Laube. Liikmeid on 40.

Ringi juhatajaks on A. Haasma, laekuriks T. Säask, kirjatöimetajaks R. Toomsalu ja varahoidjaks L. Prees. Vanemaks on õpet. A. Liivik.

T. S.

Spordiring korraldas septembris kergejõustikuvõistlused, mille tagajärjed on avaldatud eelmises numbris. Septembris toimusid ka ujumisvõistlused, kuid vilu ilma tõttu oli osavõtjaid vähe, mispärast ka tagajärjed jätsid soovida. Oktoobris oli tantsukursus, millest võttis osa 65 õpilast. Detsembris oli võrkpalliturniir, mis toimus A- ja B-klassis. A-klassis tuli meistriks gümnaasiumi II kl. meeskond ja B-klassis progümnaasiumi III kl. meeskond. Kavatsatud suusavõistlused jäid tänava vähese lume pärast pidamata. Veebruaris oli maleturniir, kus parimaks osutusid: I rühmas — 1. P. Laube, 2. H. Sumre, 3. E. Teoste; II rühmas — 1. A. Pärkma, 2. A. Pärkma, 3. E. Aeglo.

Märtsis toimusid sisevõistlused, kus püstitati kaks uut rekordi: hoota kolmikühpes T. Säask ja hoota kõrgshüppes A. Haasma.

Mais ja juunis on kavas kergejõustikuvõistlused. Liikmeid on 90.

Ringijuhatajaks on T. Säask, abijuhatajaks A. Haasma, kirjatöimetajaks H. Ilomets, laekuriks L. Aare ja varahoidjaks E. Loide. Vanemaks on õpet. T. Andresson.

T. S.

Isetegevuse vastu ringides on märgata elavat huvi. Teatud määral on isetegevust pidurdanud suurenenud nõudmised õppetöös. Teisest küljest on Kaubanduskeskkooli õpilastel, kes pärast lõunat koolis käivad, võimalik osa võtta ringide tegevusest vaid kooperatiivist, sest teised ringid töötavad õhtupoolikul ja neis on liikmeks vaid mõni üksik.

Järva maakonna masinakirjavõistlustel 1938 tuli esikohale Elvi Roov (III kb.).

*

Paide Gümnaasiumi vilistlase Jüri Otsa poolt anetatud 100 kr., mis oli mõeldud kingina andekamaile ja hoolsamaile õpilasile, jagati järgmiselt: Heino Relvik (V pg.) — 50 kr., Osvald Aidla (I g.) — 30 kr., Leida Tuulik (III kb.) — 20 kr.

*

Eesti Rahvaluule Arhiivi kohamuistendite võistlustel said auhinna (ä 5 kr.): Meeta Peitma (I kb.), Verner Schmiedemann (I kb.).

*

Kuuldavasti määrab kooli Lastevanemate Komitee 20 kr. auhindadeks parimate kaastööde eest, mis on ilmund „Ajataris“ käesoleval õppeaastal.

ROBERT VOLK

Mõistatusi

1.

1	2	3	4	5	6	7	8
X	9				X	10	
11	12		X	13		X	
14			X	15		16	17
X	X		X	18	X		X
19	20	21		22	X	23	24
	26		X	27		X	28
29		30	X	31			X
32							33

Paremale: 1. Lill. 4. Toit. 9. Kuju „Pisuhänast“. 10. Eesti napsitehas. 11. Naise nimi. 13. Ahel. 14. Üha. 15. Kuju „Kalevipojast“. 19. Sai. 23. Onu (saksapäraselt). 26. Hõbeda keemiline märk. 27. Doonau lisajõgi. 28. Gallialane. 29. Puupill. 31. Tõrvik. 32. Vangikong. 33. Laevariismed.

Alla: 1. Odraleib. 2. Jalgpalliselts. 3. Kurivaim. 4. Juurvili. 5. Mehe nimi. 6. Teie. 7. Mehe nimi. 8. Linn Eestis. 12. Isak Levitani initsiaalid. 17. Sõiduvahend raudteel. 18. Följeton. 20. Doonau lisajõgi. 21. Varjaagide vürst Venes X saj., üritas sõjakäike Konstantinoopoli vastu. 22. Eesti näitleja. 24. Veeloom. 25. Enne lõunat (lüh.) 29. Hotell Tallinnas. 30. Sidesõna. 16. Kangelane.

2.

Juuresolevaise tühjadesse ruutudes tuleb paigutada numbreid 100—149 nii, et iga püst-, põik- ja nurkrida kokku lugedes annaks 875.

3.

1	2	3	4	5	6	7
18	19	20	21	22	23	8
17	31	32	33	34	35	
16	30	29	28	27	26	25
	15	14	13	12	11	10

1—3. Meie kooli rekordi omanik hoota kõrguses. 2—3. R. Rohu teos. 4—6. „Kirves ja kuu“ autor. 5—8. Kihelkond Pärnumaal. 7—10. Iisraeli rahva Jakobi suguharu esiisa. 9—11. Linn Indias. 11—14. Meie kooli rekordi omanik hoota kolmikus. 12—13. Osa sepikojast. 13.—16. Kaljusaareke. 15—18. Eesti rekordi omanik teivashüppes. 17—20. Kärbeskaalulmaadlejad (Eestis). 19—21. Pink. 20—22. Kõrge mehehäääl. 22—24. Keskaalu-maadlejad. 23—25. Paremaid keskaalu-tõstjaid. 24—27. Planeet. 26—29. Linn P.-Aafrikas. 28—31. Doonau lisajõgi. 30—32. Eesti kunstnik. 31—34. Linn Prantsusmaal. 33—35. Linn Saksamaal.

4.

1	2	3	4
2			
3			
4			

A, a, a, a, a, e, h, i, i, k, l, n, n, r, s, v. Tähed asetada nii, et püst- ja põikridades saaks nõutavad sõnad.

Põikrida: 1. Eesti endine välisminister. 2. Puhastamisabinõu. 3. Naise nimi. 4. Kääne.

Püstrida: 1. Eesti kunstnik. 2. Kodulind. 3. Eesti kergejõustiklane. 4. Eesti lüürik †.

Tänase kaanepildi autor on H. Oidermaa (II g.).

„Ajatar“ ilmub kaks korda aastas. Üksiknumbri hind 25 senti.

Mihkel Roosaare — tegevtoimetaja; Anita Lendre — laekur; Robert Volk — kirjatoimetaja; T. Kaljo — ajakirja vanem (vastutav toimetaja).

VÄLJAANDJA: PAIDE GÜMNAASIUMI, PROGÜMNAASIUMI JA KAUBANDUSKESKKOOLI KEELE- JA KIRJANDUSRINGI AJAKIRJA JA LUGEMISLAIUA OSAKOND, PAIDE, POSTI TÄN. 12.

